

KAPITOLA 15.

ŠTÁRA

TOU DOBOU jsem se probouzel dříve než ostatní. Vyklouzl jsem zpod své lavice v době, kdy přijížděly první vlaky. Ostatní spali schoulení v jednom chumlu kvůli teplu, noviny místo deky, kartony místo matrací, boky a břicha a nohy místo polštářů.

A Štístko na mě každé ráno čekal na tom samém místě, kde jsme se potkali poprvé. Někdy byl sám, jindy s ním byli Flíček nebo Trhan, pes s natrženým uchem. Ale nikdy Malá Máma a nikdy pes barvy kouře, i když jsem ho vídal, jak nás sleduje. Sledoval nás, když jsme se vyhřívali na mřížkách a na skvrnách slunečního světla. Sledoval nás, když jsem prosil lidi spěchající ze zimy do vysokých prosklených budov: „Prosím, nedali byste nám drobné na něco k jídlu?“

Sledoval nás, kožich černý a stříbrný jako dým, když jsem kupoval klobásy a chleba a kosti v řeznictví. Dával jsem pozor, abych vždycky schoval dost mincí pro Rudyho. Pak jsme utíkali do naší uličky a vklouzli dírou ve zdi do tmavého tepla sklepa a jedli jako králové a královny. Váleli jsme se po hliněné podlaze a hráli v nevelikém sklepě na honěnou. A pak jsme se stulili do klubíčka a spali.

Někdy, když jsem se probudil, byl tam ten pes barvy kouře a sledoval mě. Pak jsem se rozloučil s Malou Mámou a štěňaty a Pramáti, starou fenou, která na ně dohlížela. „Zítra zase přinesu jídlo,“ sliboval jsem.

A každý den se mnou Štístko a ostatní běhali přes ulici a přes park k mřížce topení naproti stanici Leningradská. A zpoza stínů pouličních lamp nás sledoval pes barvy kouře.

A každý večer jsem dával Rudymu všechny mince, co jsem měl, a on říkal, že to je málo. Ať jsem mu dal, co jsem mu dal, vždycky to bylo málo.

„Kopějky!“ štěkal na mě. „Neumíš přinést nic než pitomý kopějky?“ A házel mince na zem.

„Když dám něco psům, vždycky jim to stačí,“ stěžoval jsem si Pašovi jednou v noci ve světle projíždějících vlaků. „Nikdy na mě neřvou a nebijou mě a neříkají, že jsem pitomec.“ Rukou jsem si třel ucho, bolavé od dalšího Rudyho výprasku.

Paša pokrčil rameny. „Tak to prostě chodí, Miško. To je náš život.“

A měl pravdu, až do té štáry.

* * *

Hvííízd! Hvííízd!

Trhl jsem ještě ve spánku hlavou, až jsem temenem zesponu narazil do lavice.

Píšťalky, hlasy, nohy utíkající tam a onam. Srdce se mi rozbušilo. Musel jsem zaspat první vlak.

Začal jsem se škrábat zpod lavice, když jsem uslyšel křik. A potom mužský hlas: „Tak fajn, vy bomži, vy kanálový krysy. Vstávat!“

Další výkřiky a rány. Tánin hlas volal: „Rudy! Rudy!“ Zavrtal jsem se zpátky pod lavici a udělal se nejmenší, jak to šlo.

Kolem lavice prošly černé boty, nablýskané tak, že jsem se v nich viděl. Zvuky podpatků na mramorové podlaze duněly jako výstřely. „Vem to děcko,“ zvolal hlas nade mnou. Pevně jsem zavřel oči a palcem pořád dokola hladil černý knoflík.

Hvííízd! Hvííízd! „Vyhodte ty odpadky!“ zavelel hlas patřící k vysokým černým botám, co stály jen pár centimetrů ode mě. Někdo – snad Viktor, snad Paša – volal: „Nechte nás bejt! My nikomu neubližujeme!“

Prásk! Na zem dopadla hlava. Uviděl jsem Viktorovu čepici, jak se kutálí po špinavé zemi nástupiště.

Vší silou jsem třel prstem knoflík. Vyskočil mi z ruky a zachrastil o mřížku topení.

„Ne!“ vykřikl jsem. Tlačil jsem prsty mezi mřížku.

„Copak to tu máme?“

Za nohu mě popadla čísi ruka a tahala mě ven. „Ne!“ protestoval jsem, zaklínil prsty do mřížky a ze všech sil kopal kolem sebe.

Vrčení. Nadávky. Ruka zatáhla větší silou. Zula mi jednu botu se Slavným Basketbalistou.

Další ruka mě popadla za lýtko a šklubla. Vykřikl jsem bolestí, když mi mřížka topení pořezala prsty. „Mami! Mami!“ volal jsem.

Krutý smích. Smích, který zněl jako *on*, když mi říkal, že nejsem víc než šváb. „Mám tu jednoho živýho.“

Vysoké černé boty a velké ruce patřily muži v policejní uniformě. Ale to přece nemohl být policajt. Maminka vždycky říkala, že policajti ti pomůžou, když se ztratíš. A copak jsem nebyl už tak hrozně dlouho ztracený?

Otvíral jsem pusou, abych to policajtovi řekl, ale vtom mi plivl do tváře. „Špinavej malej žebrák.“ Hodil si mě přes rameno jako pytel brambor. „Ty máš jasnej sirotčinec.“

„Ne!“ křičel jsem. „Pusťte mě! Pusťte mě!“ Tloukl jsem ho do zad pěstmi, ale on se tomu jen smál. Na zemi se Viktor držel za zakrvácenou hlavu a Jula právě nakopla jiného policajta. Na rameno jí dopadl jeho obušek.

Policajt, který mě nesl, zatočil, a mně se otočil svět. Vydal se po schodech.

A pak do něj něco narazilo. Vířící, kopající, tlukoucí, řvoucí dábel. Policajt mě shodil z ramene. Hlavou jsem narazil na kamenný schod. Všechno zešedlo a zčernalo a znovu zešedlo. Cítil jsem, jak padám, padám...

Až jsem zaslechl něčí hlas: „Uteč, Miško! Uteč!“

Paša! Paša na schodech v jednom klubku s lesklými černými botami, které do něj kopaly, znovu a znovu a znovu, a křičel: „Uteč, Miško! Uteč!“

Vyškrábal jsem se na nohy a utíkal, klopýtal a padal, po schodech do světa nahoře, kde právě vycházelo slunce. Utíkal jsem nejrychleji, jak to šlo v jedné botě se Slavným Basketbalistou. Utíkal jsem tak dlouho, až jsem neslyšel písťalky ani výkřiky ani pláč.

Utíkal jsem a utíkal po ulici a přes rušnou křižovatku a přes náměstí. Byl jsem malý kluk – pětiletý kluk – běžící v jedné botě s rozbitým obličejem a zakrvácenými prsty. Prodíral jsem se lesem nohou spěchajících sem a tam a plakal. A nikdo – ani jediný člověk – mě neviděl.

Konečně jsem doběhl do dlouhé uličky, kterou jsem tak dobře znal. Budou se právě probouzet, moji psi. Štěňata budou kňourat

po mléku od Malé Mámy. Flíček a Štístko se budou protahovat a vzájemně si olizovat čumáky a vrtět ocasem. Trhan vstane ze svého místečka u Pramáti. Snad tam bude i Dým.

Doklopýtal jsem za budovu a rozhrnul roští. Budou rádi, že jsem přišel. Tady, u smečky, budu v bezpečí před vysokými černými botami a surovýma rukama.

„Štístko,“ zavolal jsem do díry v cihlové zdi. „To jsem já.“

Vklouzl jsem do kapsy temnoty.

Žádný vlašný čenich se mi nevtiskl do dlaně a neprohledal mi kapsy, jestli v nich není něco k jídlu. Nic se nepohnulo. Zaslechl jsem zakňourání. Štěňata, pomyslel jsem si. A pak jsem si uvědomil, že to zakňourání bylo moje.

Ve sklepe nebylo nic než tma a tlukot mého srdce.

Smečka byla pryč.

KAPITOLA 16.

TMA

NEVÍM, JAK DLOUHO jsem tam v té tmě ležel. Tak, jako na nádraží byl vždycky den, tady ve sklepe byla stále noc.

Schoulil jsem se na hromádku dek a hadrů, které používala Malá Máma jako pelíšek pro štěňata, a zavřel jsem oči. Pamatuju si zimu. Pamatuju si bolest. Pamatuju si, že jsem jednou vstal a pozvracel se do kouta.

Ale teď už to bylo jedno. Nebyl knoflík, který mi dával naději na shledání s červeným kabátem, protože už nebyla máma. Nebude žádný červený kabát, protože nebude už ani máma. Byla jen rudá, lepkavá šmouha na podlaze.

A bez mámy už nikdy nebude ani Miška.

KAPITOLA 17.

DÝM

Po tváři mě pohladilo něco teplého. A znovu a znovu.

Zdalo se mi o andělech, o opeřených křídlech – křídlech, která mě zvednou a odnesou pryč, tak jako děvčátko se sirkami.

Natáhl jsem ruce, abych se nechal odnést na prachové pokrývce. Místo toho se moje dlaně dotkly husté měkké srsti.

Otevřel jsem oči a mžoural do šerého svitu, který sem dopadal dírou ve zdi. Shora se na mě upíral pár jantarově žlutých očí. Prsty jsem měl zabořené v hřívě barvy kouře.

„Dým,“ vydechl jsem.

Znovu mi olízal tvář a ucho a pak se s povzdechem uložil vedle mě. Než jsem se ho stihl zeptat na zbytek smečky, usnul jsem.

* * *

K tváři se mi přitisklo cosi teplého a vlhkého. Odstrčil jsem to. Štouchlo mě to do tváře znovu a silněji. Odtáhl jsem se od toho. „Nechte mě,“ zašeptal jsem a zavřel oči.

Huf!

Přitáhl jsem si kolena k bradě a ukryl hlavu do složených paží. „Jdi pryč a nech mě být.“

Odfrknutí. Pak mě něco začalo tahat za záda svetru.

„Myslím to vážně!“ křikl jsem přes rameno. „Jdi pryč!“

Další odfrknutí a už mě něco táhlo po zemi z mojí hadrové postele ke skvrně slunečního světla uprostřed sklepa.

„Hej,“ zachraptěl jsem. Mžoural jsem do slunečního světla. Bolela mě z toho hlava. Posadil jsem se a položil si ruku na tvář. Byla velká jako meloun.

Přede mnou stál Dým s velikou klobásou v tlamě. Upustil ji a couvl.

„Já to nechci,“ řekl jsem a podíval se stranou.

Pes zvedl klobásu a pustil mi ji do klína.

Podíval jsem se na Dýma. Hleděl na mě vážnýma očima.

„Tak dobře, dobře,“ řekl jsem. Otřel jsem z klobásy špínu a kousek si ulomil. „Jen kousek, abys měl radost, a pak mě nech být.“ Kousal jsem klobásu na té straně, kde mě nebolel obličej. Ještě nikdy, nikdy jsem nejedl nic tak lahodného. Zavřel jsem oči a užíval si tu bohatou chuť. Ukousl jsem si znovu, pak ještě jednou, až byla celá klobása fuč.

„Děkuju ti, Dýme,“ řekl jsem a otevřel oči. Ale pes už tam nebyl.

Odněkud z kouta sklepa jsem slyšel tiché *kap, kap*. Olízl jsem si rty. Jak to bylo dlouho, co jsem se naposledy napil vody?

Šel jsem za tím zvukem, poslepu tápal tmou. Zakopával jsem o staré krabice a prodíral se pavučinami, až jsem konečně narazil na zdroj toho zvuku: z trubky na stropě kapala voda. Udělal jsem mištičku z dlaní. Než kapání z děravé trubky naplní byť i malou dlaň, trvá to. Když jsem přestal mít sucho v krku, byl jsem vyčerpaný. Vrátil jsem se do skvrny slunečního světla uprostřed sklepa a usnul.

* * *

A takhle míjel čas. Spal jsem. Dým mě probudil jídlem. Napil jsem se z děravé trubky. Znovu jsem spal. Dny byly čím dál chladnější; i ta trocha světla, která do sklepa přicházela, byla čím dál slabší.

Někdy jsem myslel na Táňu a Pašu, a dokonce i na Viktora. Podařilo se jim utéct před výpraskem? Odvezly je pryč dodávky s barevnými světly? Přišel je Rudy zachránit?

Ale ještě víc jsem myslel na zbytek smečky – Štístka, Malou Mámu, Flíčka, Trhana, Pramáti a samozřejmě štěňata. Že by je Dým opustil? Proč odešli ze sklepa a kde jsou asi teď? Strídal jsem ty otázky v mysli pořád dokola tak, jako jsem točíval v prstech černým knoflíkem. Bolely mě prsty, jak jsem ho chtěl zpátky.

* * *

Jednoho dne jsem ležel ve skvrně slunečního světla a čekal, až mi pes přinese něco k jídlu. V břiše mi kručelo hlady. Prsty a uši mě bolely zimou.

Něco zastínilo slunce. Posadil jsem se a řekl: „Kde jsi byl, Dýme? Je mi zima a mám hlad.“

Čekal jsem, že skočí dovnitř a položí mi něco k nohám.

Ale tentokrát to neudělal. Stál u díry a díval se dovnitř.

Mávl jsem rukou. „Tak pojď sem dolů,“ vybídl jsem ho.

Zaštěkal a vycouval.

„Dýme!“ zavolal jsem.

Zaštěkal znovu, tentokrát z větší dálky.

Došel jsem ke zdi a zavolal ven: „Dýme! Vrať se!“

Dvě vysoká zaštěkání jako rozkaz.

Opřel jsem si čelo o dlaně, které se už už natahovaly k okraji otvoru. Když odejdu, kam půjdu? Jak budu žít?

Znovu jsem zaslechl Dýmův hlas.

S posledním ohlédnutím do sklepa jsem se vytáhl vzhůru a vyklouzl dírou v cihlové zdi zpátky do světa.

POZNÁMKA AUTORKY

Po pádu Sovětského svazu v roce 1991 zůstalo sociální a ekonomické tkanivo Ruska rozedrané na cáry. Rozpadly se vládou spravované systémy jako zdravotnictví, kontrola nájmu a důchody, které poskytovaly aspoň určitou podobu bezpečnostní sociální sítě rodinám, dětem, starším lidem a těm, kdo žili na pokraji ekonomické stability. Výsledkem bylo, že mnoho rodičů (jak ve městech, tak ve venkovských oblastech) už si nemohlo dovolit péči o děti. Alkoholismus, fyzické zanedbávání a týrání rozpoltilo rodiny a donutilo děti uchýlit se ven na ulice. V polovině 90. let se odhady počtu dětských bezdomovců jen v Moskvě a Petrohradě pohybovaly někde mezi osmdesáti tisíci a dvěma miliony. Většina těchto dětí utvořila časem tlupy, které žily v opuštěných budovách a na rozlehlých podzemních vlakových nádražích měst. Tyto děti byly současně všudypřítomné a téměř neviditelné – mírně řečeno jako jevištní pozadí městského života.

Ivan Mišukov byl jedním z těchto dětí ulice. V roce 1996, ve věku čtyř let, Ivan opustil tyranický domov – anebo ho vypudila vlastní matka, to neví nikdo jistě – a ocitl se na ulicích na západě Moskvy. Nebyl to ale ani věk, ani životní okolnosti, co ho odlišovalo od tisíců jiných dětí ulice. Ivan se místo jiným dětem rozhodl svěřit své přežití smečce divokých pouličních psů, která se nakonec stala jeho rodinou. Během dalších dvou let si Ivan se psy vytvořil nesmírně blízký symbiotický vztah. Žebрал o jídlo u kolemjdoucích a prodavačů a o výtěžek se dělil se psy.

Ti ho na oplátku chránili před toulavými tlupami starších dětí a dospělých bezdomovců a v zimě mu pomáhali přežít v brutálních ruských teplotách, které často padají pod minus dvacet stupňů. Nebyl to však vztah založený pouze na fyzickém přežití. Podle jednoho článku o Ivanovi v listu *Chicago Sun-Times* z 26. července 1998 Ivan údajně skutečně řekl pracovníci reutovského útulku pro děti: „Se psy mi bylo líp. Psi mě milovali a chránili.“

Co se s Ivanem stalo po jeho odtržení od psů? To je otázka, na kterou neexistuje jednoznačná odpověď. Během let, která jsem strávila pátráním po různých aspektech Ivanova příběhu, jsem narazila pouze na několik vágních odpovědí. Některé tvrdily, že zůstal v tom či onom sirotčinci; podle jiných záznamů byl snad později adoptován. Dokonce jsem se dočetla, že byl přijat na elitní vojenskou akademii. Ve všech odkazech na Ivanovu budoucnost se důsledně opakovaly pouze dvě věci; jedna mi poskytla naději, druhá byla jiskrou, která zažehla plamen mého fiktivního vyprávění. Jelikož si Ivan zachoval své řečové vybavení a jevil se jako výjimečně bystrý, sociální pracovníci se shodovali v optimistických odhadech, že se časem přizpůsobí běžnému životu; a takřka v každém záznamu o Ivanovi po jeho odtržení od smečky, ke kterému jsem se dostala, se psalo, že ještě po roce se mu každou noc zdá o psech.

Za těch pár let, které uplynuly od doby, kdy se Ivan Mišukov ocitl bez domova na ulicích Moskvy, došlo v záležitosti ruských dětí ulice k určitému pokroku. Největší změnu představovala pozornost, kterou problém dětských a mladistvých bezdomovců v Rusku přilákal – nejen na světové mediální scéně, ale – co je důležitější – u ruského státu. V roce 2006 vynaložila ruská vláda téměř 6 miliard rublů na federální programy pro děti, bezdo-

movce a na prevenci kriminality. Počet sirotčinců v Rusku se za posledních deset let více než zdvojnásobil. Přesto se ještě v roce 2007 odhad počtu dětí žijících na ulici pohyboval mezi 500 000 a 800 000. UNICEF odhaduje, že 95 % těchto dětí tvoří sociální sirotci, což znamená, že mají nejméně jednoho žijícího rodiče.

Problém dětí bez domova se však neomezuje jen na Rusko. Podle nedávné zprávy vydané fondem UNICEF žije po celém světě na ulici odhadem 100 milionů dětí. A ať je to v Africe, Indii, Kambodži, Španělsku nebo Spojených státech (jen tam žije na ulici odhadem 1,3 milionu dětských bezdomovců a uprchlíků), všechny tyto děti musejí čelit týmž problémům: alkoholismu a závislosti na drogách, podvýživě, násilným střetnutím s gangy a policií, infekci HIV, vykořisťování a předčasné smrti.

Tohle je jen příběh jednoho dítěte.